

## РОЗДІЛ II

# ФІНАНСОВИЙ КОНСАТИНГ

# ТЕМА 4

## Банківський консалтинг

- 1. Фінансовий консалтинг та банківський консалтинг: співвідношення понять**
- 2. Основні показники банківської діяльності**
- 3. Суть та ризики банківської діяльності**
- 4. Метод декомпозиційного аналізу в стратегічному управлінні фінансами банку**
- 5. Оцінка стабільності банківської системи в антикризовому управлінні: макроекономічний та мікроекономічний підходи**

# 1.

## **Фінансовий консалтинг та банківський консалтинг: співвідношення понять**

**Фінансовий консалтинг** – це надання послуг юридичним та фізичним особам у сфері залучення коштів або інвестування, а також управління фінансами.

Під таке трактування підпадає: пошук джерел фінансування проектів, комплексна фінансова діагностика бізнесу, фінансова оцінка бізнесу, інвестиційних проектів та різних видів активів, бізнес-планування, фінансова реструктуризація та оптимізація фінансового управління, супроводження злиття та поглинання, аудит фінансової звітності, фінансування на фондовому ринку, управління корпоративними правами, правова експертиза інвестицій та проектів, аналіз інвестиційної привабливості конкретної компанії, галузі чи регіону тощо.

**Фінансовий консалтинг** – це вид консалтингу, який стосується управління фінансами.

**Банківський консалтинг** - це надання вичерпних консультацій та допомоги юридичним і фізичним особам, фізичним особам-підприємцям у здійсненні будь яких банківських операцій.

## **Банківський консалтинг** включає такі види послуг:

- консультування та супровід при здійсненні кредитних та гарантійних операцій: необхідний пакет документів, можливості отримання кредиту або гарантії, кредитні програми;
- консультування та супровід депозитних операцій: аналіз надійності банків; депозитні програми та депозитні ставки; управління депозитними рахунками, аналіз депозитних договорів;
- консультування та супровід операцій, пов'язаних з кредитами від нерезидентів: формування кредитних договорів, визначення обслуговуючого банку, формування необхідного пакету документів для реєстрації у НБУ, операції супроводу;
- консультування та супровід валютних операцій: консультації в сфері валютного законодавства та валютних операцій, оптимізація витрат при купівлі, продажі та переказі іноземної валюти, послуги "валютний брокер« та "валютний контролер";
- консультування щодо наступних операцій: відкриття поточних рахунків як в Україні, так і за її межами; розрахунково-касове обслуговування у будь-яких валютах; операції з пластиковими картками;
- оптимізація банківських тарифів та ставок, здійснення розрахунків витрат на проведення операцій в банках та їх аналіз;
- консультування в сфері банківського законодавства України, юридична підтримка;
- розробка схем проходження грошових потоків через банки в Україні;
- аналіз фінансових ризиків, пов'язаних з банківськими операціями;
- послуги фінансового аутсорсингу та ін.

Наприклад, компанія «Бі – Консалтинг» («В – Consulting») надає консалтингові послуги в банківській сфері та сфері ведення бізнесу для фізичних та юридичних осіб і консультує за наступними напрямками:

- кредитний брокеридж** (оцінює можливості отримання кредиту, підбирає програму кредитування та допомагає оформити всі необхідні документи для подальшої передачі в банк, аналізує усі можливі кредитні ризики та платоспроможність позичальника, надає рекомендації щодо підвищення його платоспроможності, попередньо визначає ліміт кредитування, надає роз'яснення по відсоткових ставках, розраховує всі майбутні витрати по кредиту (приховані комісії), здійснює порівняльний аналіз схем погашення кредиту, здійснює супровід і контроль на всіх етапах отримання кредиту, сприяє досягненню максимальної суми кредитування для клієнта та зниження ризиків відмови на отримання кредиту);
- депозитний брокеридж** (допомога в розміщенні депозиту на найвигідніших умовах);
- оптимізація бізнес-процесів**;
- перекладацькі послуги**;
- юридичні послуги**

## 2.

# Основні показники банківської діяльності

У практичній діяльності для оцінювання діяльності банку використовують такі показники прибутковості, розраховані за даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності банку.

1. **Процентна маржа** (процентний прибуток) - визначається як різниця між процентними доходами та процентними витратами.

2. **Непроцентна маржа** (непроцентний прибуток) - обчислюється як різниця між непроцентними доходами (комісійні доходи, прибуток від торговельних операцій, одержані штрафи тощо) та непроцентними витратами (комісійні витрати, витрати на утримання персоналу, експлуатаційні витрати тощо). Показник непроцентної маржі часто буває від'ємним, оскільки непроцентні витрати, як правило, перевищують непроцентні доходи.

3. **Прибуток до оподаткування** обчислюється як різниця між загальними доходами та загальними витратами і складається з процентної та непроцентної маржі.

4. **Чистий прибуток** - прибуток, що залишається в розпорядженні банку після виплати податків (прибуток після оподаткування).



## **Відносні показники прибутковості:**

**5. Чиста процентна маржа (ЧПМ)** визначається як відношення різниці між процентними доходами (ПД) і процентними витратами (ПВ) до активів (А) (робочі або загальні) банку, %:

$$ЧПМ = \frac{ПД - ПВ}{А} \times 100$$

**6. Чиста непроцентна маржа** обчислюється як відношення непроцентного прибутку до загальних активів банку.

**7. Чиста маржа операційного прибутку** визначається відношенням різниці між операційними доходами та операційними витратами (включаючи процентні) до загальних активів банку.

**8.** У випадках, коли непроцентна маржа банку має від'ємне значення і розрахунок її співвідношення з активами втрачає сенс, доцільно використовувати **показник відношення непроцентних доходів до загальних активів**. Він характеризує залежність банку від таких видів діяльності, котрі не пов'язані з одержанням процентів (торговельні операції, комісійні, непередбачені доходи).

**9. Чистий спред (ЧС)** є традиційним показником прибутковості банку і визначається як різниця між середньозваженими відсотковими ставками за активами та за пасивами банку, %:

$$ЧС = \frac{ПД}{ПА} \times 100 - \frac{ПВ}{ПП} \times 100$$

де ПА — активи, що приносять процентний дохід; ПП — пасиви, за якими виплачуються проценти.

За допомогою цього показника оцінюється ефективність виконання банком функції посередника між вкладниками та позичальниками, а також рівень конкуренції на ринку. Як правило, в разі загострення конкурентної боротьби спред скорочується і менеджери банку змушені шукати інші джерела одержання прибутків.

**10. Чистий прибуток у розрахунку на акцію (EPS)** визначається відношенням чистого прибутку до кількості звичайних акцій банку в обігу. Цей показник слугує індикатором рівня дохідності коштів, вкладених акціонерами в банк, і дає можливість оцінити виплати на користь основних власників.

Найважливішими відносними показниками діяльності банку є прибутковість активів і прибутковість капіталу.

**11. Показник прибутку на активи (ROA)** визначається відношенням чистого прибутку (після оподаткування) (NP) до середньої вартості загальних активів (A), %:

$$ROA = \frac{NP}{A} \times 100$$

ROA може застосовуватись як показник ефективності роботи керівництва банку.

**12. Показник прибутку на капітал (ROE)** визначається відношенням чистого прибутку до вартості власного капіталу банку K, %:

$$ROE = \frac{NP}{K} \times 100$$

ROE показує рівень дохідності вкладених акціонерами коштів і може слугувати орієнтиром у виборі найпривабливішого напрямку інвестування. При цьому слід пам'ятати, що високий рівень дохідності супроводжується високим ризиком.

Показники ROE та ROA істотно впливають на ринкову ціну акцій банку, тому менеджери в процесі управління банком приділяють особливу увагу саме цим коефіцієнтам та їх взаємозв'язку.

Показники прибутковості активів та прибутковості капіталу конкретного банку слід порівнювати з середніми значеннями у банківській системі в цілому та аналізувати в динаміці. Це дозволить об'єктивно оцінити фінансовий стан банку та його конкурентну позицію на ринку.

Показники прибутковості банку не можна розглядати автономно, оскільки між прибутком і ризиками існує тісний зв'язок. Щоб одержати вищий прибуток, треба взяти вищий ризик. Високі прибутки банку свідчать про те, що його діяльність пов'язана з високими ризиками.

Між показниками прибутковості та ризику існує тісний зв'язок та взаємозалежність. Ця залежність може мати як функціональний характер, так і стохастичний. Виявлення залежності між прибутком та ризиком дає змогу сформуванню системи аналітичних моделей, які є ефективним інструментом інваріантного аналізу для оцінювання ймовірних наслідків прийняття тих чи інших управлінських рішень за різних сценаріїв зміни кон'юнктури фінансового ринку.

# 3.

## Суть та ризики банківської діяльності

Проблема ризику й доходу є однією з ключових концепцій у фінансовій і виробничій діяльності суб'єктів ринкових відносин.

Під **ризиком** прийнято розуміти ймовірність (загрозу) втрати частини своїх ресурсів, ймовірність недоодержання доходів, появи додаткових витрат у результаті проведення визначеної фінансової і виробничої стратегії.

Сутність ризику полягає в можливості відхилення отриманого результату від запланованого. Ризик — це вартісне вираження ймовірної події, що призводить до втрат. Ризик утворюється у результаті відхилень дійсних даних від оцінки сьогоденного стану і майбутнього розвитку. Ці відхилення можуть бути як позитивними, так і негативними.

## *Рівень ризику збільшується, якщо:*

- \*проблеми виникають раптово;
- \*визначено нові завдання, які не відповідають минулому досвіду банку;
- \*керівництво не в змозі вжити необхідних і термінових заходів, що може призвести до фінансового збитку (погіршення можливостей одержання необхідного і/чи додаткового прибутку);
- \*чинний порядок діяльності банку або недосконалість законодавства заважає вжиттю певних оптимальних для конкретної ситуації заходів

**Прибуток і ризик** – основні індикатори, за якими слід оцінювати усі управлінські рішення у сфері фінансової діяльності банку

Оскільки між прибутковістю та ризиком існує пряма залежність, то ринкова оцінка вартості банку підвищується за двох обставин: підвищення прибутків за постійного рівня ризику або зниження рівня ризику за умови стабілізації прибутковості.

Тому виокремлюють дві стратегії управління фінансами банку (рис):

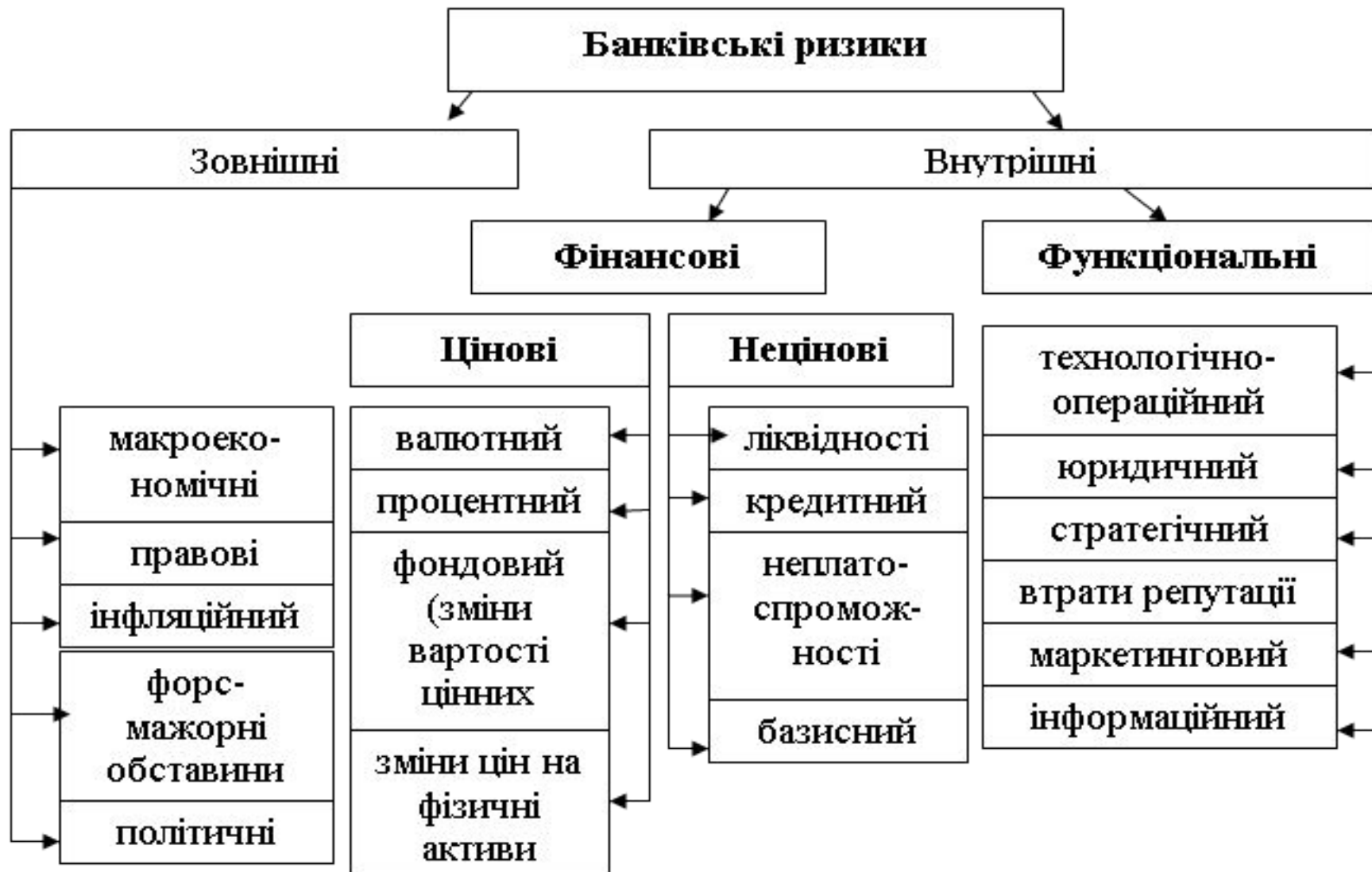
- перша – спрямована на максимізацію прибутку, не виключаючи можливості зазнати збитків (стратегія підвищеного ризику);
- друга – мінімізація ризиків та стабілізація прибутків



## Стратегії та методи управління фінансовою діяльністю банку

У першій моделі цільовою функцією є максимізація прибутку  $P$  за умови обмеження ризику  $R$  через установлення максимально допустимого його значення  $R^*$ . У другій мінімізація ризику за утримання показників прибутковості на певному рівні, не нижчому за заданий  $P^*$





*Класифікація банківських ризиків*



*Класифікація банківських ризиків за методикою НБУ*

*Кредитний ризик* — імовірність фінансових втрат унаслідок невиконання позичальниками своїх зобов'язань.

*Ризик ліквідності* пов'язується з імовірністю того, що банк не зможе своєчасно виконати своїх зобов'язань або втратить частину доходів через надмірну кількість високоліквідних активів.

*Ризик зміни процентної ставки (процентний ризик)* — це ймовірність фінансових втрат у зв'язку з мінливістю процентних ставок на ринку протягом певного періоду в майбутньому.

*Ринковий ризик* — наявний або потенційний ризик для надходжень або капіталу, який виникає через несприятливі коливання вартості цінних паперів та товарів і курсів іноземних валют за тими інструментами, які є в торговельному портфелі банку. Цей ризик впливає з маркетмейкерства, дилінгу, відкриття позицій за борговими та пайовими цінними паперами, валютами, похідними інструментами (деривативами).

*Валютний ризик* визначається ймовірністю втрат, пов'язаних зі зміною курсу однієї валюти щодо іншої або цін на банківські метали. Валютний ризик виникає у тих суб'єктів господарської діяльності, які мають на балансі активні, пасивні або позабалансові статті, деноміновані в іноземній валюті.

*Операційно-технологічний ризик* — потенційна загроза для існування банку, що виникає через недоліки корпоративного управління, недосконалість систем внутрішнього контролю, інформаційних технологій, процесів обробки інформації з погляду керованості, універсальності, надійності, контрольованості та безперервності роботи.

За *ступенем впливу на фінансовий стан* банку ризики поділяють:

- мінімальний;
- допустимий (виправданий);
- критичний;
- катастрофічний.

Під *допустимим* розуміють такий ризик, реалізація якого не загрожує життєдіяльності банку, а випадкові збитки менші за очікуваний прибуток та величину спеціальних резервів, призначених для відшкодування можливих втрат. У такому разі ризик оцінюють виходячи з розміру недоодержаного прибутку. *Верхня межа допустимого ризику* для банку обчислюється як сума сформованих резервів і розрахункового значення прибутку. Межі допустимого ризику кожний банк установлює самостійно.

*Критичний ризик* характеризується такими втратами, розміри яких перевищують резерви та очікуваний прибуток. *Верхня межа критичного ризику* визначається сумою сформованих резервів, прибутку та величиною власного капіталу банку. У разі реалізації критичного ризику банк не тільки не одержить прибутку, а й може втратити власні кошти, за яких компенсуються фінансові втрати.

Якщо можливі наслідки реалізації ризику сягають вищого за критичну межу рівня, то йдеться про *катастрофічний* ризик, котрий призводить до банкрутства банку, його закриття та розпродажу активів.

Процес управління ризиками складається з таких **етапів**:

- 1) виявлення та ідентифікація** — усвідомлення ризику, визначення причин його виникнення та ризикових сфер;
- 2) вимірювання та оцінювання** (квантифікація) — аналіз та оцінювання величини ризику;
- 3) реалізація управлінських рішень**, спрямованих на пом'якшення, мінімізацію або усунення ризиків за допомогою відповідних методів управління;
- 4) контроль і моніторинг** — здійснення постійного контролю за рівнем ризиків з механізмом зворотного зв'язку

# Методи управління банківськими ризиками

## Уникнення ризиків

Відмова від певної банківської діяльності

Виконання діяльності нетрадиційним способом

Зміна місця виконання діяльності

## Взяття ризиків

### Методи зниження ризиків

організаційна структура та авторизація

підвищення кваліфікації персоналу

удосконалення технічних засобів

лімітування

диверсифікація

моніторинг і контроль

лобювання банківських інтересів

### Методи самостійного протистояння ризикам

резервування (самострахування)

компенсація ризику за рахунок поточного

### Методи трансферу ризиків

страхування

хеджування

продаж активів і секоритизація

консорціумні і паралельні кредити

договори гарантії та поруки

лізингові та факторингові операції

У процесі оцінювання ризиків вітчизняних банків найбільш уживаними та доступними для зовнішніх аналітиків залишаються **непрямі показники ризикованості банку**:

- мультиплікатор капіталу (це відношення середніх активів  $A$  до власного капіталу банку  $K$ ) ;
- рівень капіталізації;
- співвідношення власних і залучених коштів банку;
- питома вага одержаних міжбанківських кредитів у обсязі ресурсів банку;
- питома вага резервів на покриття кредитних ризиків у обсязі кредитного портфеля;
- питома вага резервів під знецінення цінних паперів в обсязі портфеля цінних паперів банку.

**Аналітичні показники та коефіцієнти ризикованості** призначені для оцінювання кожного конкретного виду ризику, на який наражається банк у процесі свого функціонування. Вибір показників визначається економічною сутністю та специфікою того чи іншого виду ризику. Наприклад:

- для валютного ризику таким показником (індикатором) вважають величину відкритої валютної позиції банку;
- для кредитного — обсяг резерву на покриття можливих втрат за кредитними операціями банку;
- для процентного — величину гєпа (розриву між активами і пасивами банку, чутливими до зміни процентної ставки);
- для ліквідності — розрив ліквідності.

Аналіз таких показників у сукупності з урахуванням чинників зовнішнього середовища дає змогу прогнозувати вплив кожного з ризиків на діяльність банку, а отже, і приймати обґрунтовані управлінські рішення.



# 4.

## Метод декомпозиційного аналізу в стратегічному управлінні фінансами банку

Одним із заходів, що забезпечує узгодження взаємозв'язків окремих результативних фінансових показників банку та дозволяє визначити цільові рівні прибутковості та сформувані стратегічні орієнтири банку, є *методика декомпозиційного аналізу власного капіталу (модель Дюпона)*.

**Методика декомпозиційного аналізу** описує залежність між показниками прибутковості і ризику банку та дає змогу виявити вплив окремих чинників на результати його діяльності. За такого підходу прибутковість банку оцінюється показниками ROE (прибутковість капіталу) та ROA (прибутковість активів), а показником ризику банку є мультиплікатор капіталу.

*На першому етапі* виявляють залежність між прибутком і ризиком, яка описується формулою:

$$ROE = ROA \frac{A}{K}$$

(1)

З урахуванням формули розрахунку мультиплікатора капіталу дістаємо формулу, яка називається **моделлю Дюпона**:

$$ROE = ROA \times MK \quad (2)$$

Ця формула свідчить про взаємозв'язок прибутку із джерелами формування банківських ресурсів, а точніше — зі співвідношенням власних і залучених коштів. Що вищий прибуток, то ризикованішою має бути структура банківського балансу за інших однакових умов.

Якщо ефективність роботи банку знижується, то для забезпечення бажаного рівня прибутковості капіталу необхідно погодитись на вищий ризик — збільшити відношення активів до капіталу.

На другому етапі провадять поглиблений аналіз (власне аналіз Дюпона), розклавши прибутковість активів (ROA) на показник чистої маржі прибутку та коефіцієнт дохідності (або використання) активів.

*Чиста маржа прибутку* (NPM) є відношенням чистого прибутку до валових доходів банку.

*Коефіцієнт дохідності активів* (EA) розраховується як відношення валових доходів до сумарних активів банку.

Тож дістаємо залежність:

$$ROA = \frac{NP}{E} \times \frac{E}{A} \quad (3) \quad \text{або}$$

$$ROA = NPM \times EA \quad (4)$$

Підставивши (4) у формулу (2), дістанемо модель:

$$ROE = NPM \times EA \times MK \quad \text{або}$$

$$ROE = \frac{NP}{E} \times \frac{E}{A} \times \frac{A}{K}$$

*На третьому етапі* аналізують чинники, які вплинули на маржу прибутку та дохідність активів. До них належать валові доходи, операційні витрати та структура активів банку. Мета такого аналізу полягає у виявленні причин неефективної роботи банку та пошуку резервів підвищення чистого прибутку. Чистий прибуток банку розкладається на доходи та витрати.

Надалі вивчається динаміка різних складових доходів (процентних, комісійних, торгових, інших) і витрат банку (процентних, операційних, податкових платежів). Для досягнення порівнянності даних за різні періоди й аналогічних показників діяльності інших банків використовують відносні показники, такі як структура, темпи приросту та ін.

У такий спосіб менеджмент банку одержить відповідь на останнє запитання стратегічного управління: як досягти бажаного фінансового стану та реалізувати накреслені стратегічні цілі? Тому декомпозиційний аналіз власного капіталу має важливе значення саме для стратегічного управління фінансами банку.

Разом з тим цей підхід досить універсальний і застосовується як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами, що дозволяє керівництву банку оцінювати діяльність кредитної установи за тими самими критеріями, за якими її оцінюють зовнішні аналітики.

Для проведення аналізу необхідно створити інформаційну базу, яка складається з чотирьох груп показників банківської діяльності:

- чистого прибутку;
- валового доходу;
- середніх активів;
- власного капіталу.

Перші дві групи показників характеризують потік грошових коштів за певний період і визначаються за звітністю про прибутки та збитки. Інші дві групи показників визначаються за залишками коштів на відповідних статтях балансу, складеного на конкретну дату. Для того щоб ці групи показників були порівнянними, активи і капітал розраховують як середнє арифметичне залишків на початок і кінець періоду.

# 5.

## Оцінка стабільності банківської системи в антикризовому управлінні: мікроекономічний підхід

### Предмет аналізу банківської діяльності:

- *заходи по формуванню ресурсної бази* банку в розрізі капіталу банку та залучення коштів юридичних і фізичних осіб: структура та якість активів банку (в т.ч. стан кредитно-інвестиційного портфеля);
- *показники результативності* (ефективності) роботи банку;
- *показники фінансової стійкості* та надійності банку (зокрема його ліквідності та платоспроможності);
- оцінка ступеня виконання планів розвитку та темпи зростання банку;
- аналіз дотримання економічних нормативів;
- оцінка факторів, що впливають на функціонування установи банку;
- аналіз процентної політики банку;
- аналіз організаційної структури банку та рівень менеджменту;
- ризики, що притаманні діяльності банків.

## Основними складовими капіталу банку є:

- статутний капітал;
- емісійні різниці;
- викуплені власні акції;
- загальні резерви;
- резервні фонди;
- капіталізовані дивіденди;
- нерозподілений прибуток;
- переоцінка основних засобів.

Важливим показником стійкості фінансового положення банку є обсяг власного капіталу:

$$K = OK + ДК$$

До *основного капіталу* відносять фактично сплачений зареєстрований статутний капітал, направлені на збільшення статутного фонду дивіденди, емісійні різниці (надлишковий капітал, коли акції банку розміщуються на первинному ринку за ціною вище номіналу), резервні фонди, прибутки минулих років.

Не входить в суму основного капіталу обсяги нематеріальних активів та недосформованих резервів за активними операціями комерційних банків

До *додаткового капіталу* відносять резерви під стандартну заборгованість за кредитами, які надані клієнтам, загальні резерви, результат переоцінки основних засобів тощо.

***Розмір капіталу банку залежить від його достатності по відношенню до:***

- розміру банку;
- обсягу ризикованих активів;
- обсягу критичних активів;
- очікуваному росту банку;
- якості управління.

***Основними показниками оцінки*** достатності капіталу у світовій практиці є:

1. абсолютний мінімальний статутний капітал;
2. співвідношення між капіталом I та II рівнів;
3. коефіцієнти достатності капіталу I рівня та сукупного до ризикованих активів;
4. коефіцієнт лівериджу (важеля);
5. співвідношення темпів росту сукупного капіталу до активів.



Головним узагальнюючим показником достатності капіталу є коефіцієнт ризикованих активів (коефіцієнт Кука):

$$K_{pa} = \frac{\text{Капітал банку}}{\sum \text{активів зважених на ризик}}$$

Інший показник достатності капіталу:

$$Пдк = \frac{\text{Власні кошти}}{\text{Залучені кошти}} \times 100$$

Прибутковість капіталу:

$$\text{Прибутковість капіталу} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Капітал}}$$

### **Аналіз кредитних операцій комерційного банку:**

- якщо в активах банку кредитування займає менше 65% - пасивна політика;
- більше 75% - активна

Надані кредити банків можна поділити на довгострокові та короткострокові

### **Аналіз кредитних операцій комерційного банку включає:**

1. Аналіз і оцінка кредитних ризиків
2. Визначення величини ризиків
3. Управління кредитними ризиками
4. Контроль за ефективністю управління кредитними ризиками

### **Складові кредитного ризику:**

- кредитний ризик щодо позичальника,
- кредитний ризик щодо способу забезпечення позики,
- кредитний ризик щодо кредитної угоди,
- зважений кредитний ризик,
- портфельний кредитний ризик

**Для мінімізації кредитного ризику банкам у процесі своєї діяльності необхідно звертати увагу на ряд факторів, які впливають на ступінь ризику неповернення платежу :**

- ступінь концентрації кредитної діяльності банку в якій-небудь галузі, яка чутлива до змін в економіці;
- питома вага кредитів та інших банківських контрактів, що припадають на клієнтів, які знаходяться в тяжкій ситуації;
- концентрація діяльності банку в нові, нетрадиційні сфери;
- часте внесення змін у політику банку по наданню кредитів, формуванню кредитного портфеля;
- введення в практику значної кількості нових послуг за короткий проміжок часу;
- прийняття в якості застави цінностей, що важко реалізуються на ринку або які швидко знецінюються

### **Види позик за ступенем ризику**

- стандартні (2 % резервування);
- позики під контролем (5 % резервування);
- субстандартні позики (20 % резервування);
- сумнівні позики (50 % резервування);
- безнадійні позики (100 % резервування).

Одним із методів оцінювання діяльності банків є *рейтингування* (порівняння діяльності кількох банків)

*Методичні підходи до побудови рейтингу:* індексний (розрахунок індексу кожного з оцінних показників фінансового стану банку і комбінованих індексів), бальний підхід (фінансовий стан оцінюють в балах за кожним аналізованим показником)

Слід розрізняти оцінку кількісних (масштаби діяльності банку) та якісних (професійність менеджменту) показників, в основі яких лежать різні критерії

Для оцінки діяльності та надійності комерційних банків НБУ використовує *американську систему CAMELS*, яка дає можливість визначити недоліки банківської діяльності та банківського менеджменту, що можуть привести до банкрутства

## **Критерії надійності:**

**C (capital adequacy)** – достатність капіталу (з метою захисту інтересів вкладників);

**A (asset quality)** – якість активів (можливість повернення активів, вплив проблемних кредитів на загальне становище банку)

**M (management)** – менеджмент (оцінка методів управління банком з урахуванням ефективності його діяльності, методів контролю та виконання законів)

**E (earnings)** – надходження або рентабельність (оцінка достатності прибутків для перспектив розширення діяльності)

**L (liquidity)** – ліквідність (достатність ліквідності для виконання звичайних та непередбачуваних операцій)

**S (sensitivity)** – чутливість до ринкового ризику

Експерти оцінюють за п'ятибальною шкалою кожний з п'яти параметрів, після чого виводиться результативний рейтинг. При цьому аналізовані показники розглядають у динаміці і порівнюють з показниками кращих банків в групі.

Відповідно до системи *CAMELS* діяльність банку оцінюють за п'ятибальною системою: найбільш надійні банки одержують оцінку 1, близькі до банкрутства – 5.

## *Методика В. С. Кромонава у визначенні надійності банку:*

- визначаються шість оціночних показників фінансового стану банку ( $k_1, k_2, k_3, k_4, k_5, k_6$ ) та вагові коефіцієнти для кожного з них.
- розраховується генеральний коефіцієнт надійності як відношення капіталу до ризикових активів, який має найбільшу вагу – 45%.
- інтегральний показник ( $N$ ) розраховується як сума базових коефіцієнтів із урахуванням їхньої ваги:

$$N = (k_1/1) \times 45 + (k_2/2) \times 20 + (k_3/3) \times 10 + (k_4/1) \times 15 + (k_5/1) \times 5 + (k_6/3) \times 5$$

## *Рейтингові показники В.С. Кромонава:*

1. Генеральний коефіцієнт надійності:

$$k_1 = \frac{K}{A_p}$$

К – власний капітал;  
A<sub>p</sub> – робочі ризикові активи

2. Коефіцієнт миттєвої ліквідності:

$$k_2 = \frac{ЛА}{ЗЗ}$$

ЛА – ліквідні активи;  
ЗЗ – зобов'язання до запитання

3. Крос-коефіцієнт:

$$k_3 = \frac{З}{A_p}$$

З – сумарні зобов'язання



4. Генеральний коефіцієнт ліквідності:

$$k_4 = \frac{ЛА + ЗК}{З}$$

ЗК – захищений капітал у вигляді будівель, устаткування, інвентарю, капіталовкладень, дорогоцінних металів

5. Коефіцієнт захищеності капіталу:

$$k_5 = \frac{ЗК}{К}$$

6. Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку:

$$k_6 = \frac{К}{СК}$$

СК – статутний капітал

**Економічні нормативи діяльності банків** — показники, установлені Національним банком України з метою регулювання та моніторингу банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду. НБУ встановлює такі обов'язкові для виконання економічні нормативи:

1. **Нормативи капіталу:** мінімального розміру регулятивного капіталу — Н1 (120 млн грн); достатності (адекватності) регулятивного капіталу — Н2 (не менше ніж 10 %); (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів — Н3 (не менше ніж 9 %); (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань — Н3-1 (не менше ніж 10 %).

2. **Нормативи ліквідності:** миттєва ліквідність — Н4 (не менше ніж 20 %); поточна — Н5 (не менше ніж 40 %); короткострокова ліквідність — Н6 (не менше ніж 60 %).

3. **Нормативи кредитного ризику:** максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента — Н7 (не більше ніж 25 %); великих кредитних ризиків — Н8 (не більше від 8-кратного розміру регулятивного капіталу); максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдерові, — Н9 (не більше ніж 5 %); максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам, — Н10 (не більше ніж 30 %).

4. **Нормативи інвестування:** інвестування в цінні папери за кожною установою — Н11 (не більше ніж 15 %); загальної суми інвестування — Н12 (не більше ніж 60 %).

Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

### **Завдання в міні-групах (8 балів):**

1. **Здійснити оцінку надійності банків** (на вибір взяти банк та статистику на сайті НБУ або безпосередньо банку) за методикою В.С. Кромонава

Увага! Уважно розберіться, що входить до робочих ризикових активів, сумарних зобов'язань банку, захищеного капіталу і т.д., щоб результати були об'єктивними

Міні-група повинна включати не більше 3-х студентів.

Результати повинні бути обґрунтовані, вміти пояснити подальші необхідні рекомендації для банку, зважаючи на результат оцінки.

### **Доповіді: (3 бали)**

- 1.Методичні підходи до оцінки фінансової стабільності банків (макроекономічні підходи)
- 2.Пруденційні вимоги до банківської діяльності (Базель 1, Базель 2, Базель 3)
- 3.Диспропорції банківської діяльності: підходи та оцінка
- 4.Проблемні кредити і засоби реструктуризації безнадійних боргів
- 5.Аутсорсинг в банківській діяльності
- 6.Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності фізичних осіб та принципи кредитування
- 7.Індекс БЕРІ у визначенні кредитного ризику для певної країни: суть, особливості застосування
- 8.Аналіз виконання банками нормативів, встановлених НБУ

### **Аналітичні завдання (3 бали)**

- 1.Аналіз динаміки показників банків України - за показниками 2 питання лекції.
- 2.Аналіз динаміки індикаторів фінансової стійкості в Україні для депозитних корпорацій протягом 2010-2015 років (сайт НБУ)
- 3.Аналіз індикаторів банківської безпеки в Україні (порівняння із граничними значеннями – Методика розрахунку рівня економічної безпеки в Україні – сайт Мінфіну)
- 4.Здійснити аналіз депозитних програм конкретного банку України і обґрунтувати найоптимальнішу програму для фізичної особи
- 5.Здійснити аналіз кредитних програм конкретного банку України (чи закордонного) і обґрунтувати найоптимальнішу програму для фізичної особи (для придбання автомобіля, нерухомості і т.д.)

## Задачі:

**Задача 1.** За даними балансу банку (табл. ) треба розрахувати показники прибутковості: 1) процентну маржу (ПМ); 2) чистий спред (ЧС); 3) чисту процентну маржу (ЧПМ).

Таблиця

### Баланс банку

Активи			Пасиви		
Показник	Сума, млн грн	Середня ставка, %	Показник	Сума, млн грн	Середня ставка, %
<b>Кредити</b>	670	15	<b>Строкові депозити</b>	125	12
<b>Цінні папери</b>	370	14	<b>Депозити та кредити інших банків</b>	450	11
<b>Інші робочі активи</b>	125	10	<b>Кошти до запитання</b>	520	8
<b>Неробочі активи</b>	155	-	<b>Капітал</b>	225	-
Усього	1320	-		1320	-

**Задача 2.** Перед менеджментом банку поставлено завдання досягти цільового рівня прибутковості капіталу (ROE) 20 %. За яких умов це можливо, якщо прибутковість активів (ROA) становить 1,4 %, а мультиплікатор капіталу (МК) дорівнює 10?

Використовуйте метод декомпозиційного аналізу.

## Література

- 1.Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] : підруч. / Л. О. Примостка ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2012. - 338 с
- 2.Малий І.Й.. Макрорегулювання фінансового сектору : монографія / І. Й. Малий, Т. О. Королюк. – К. : КНЕУ, 2015. – 312 с.

Ці книги є в електронному вигляді на сторінці бібліотеки (сайт КНЕУ)